

ბრძოლის

შოთა რუსთაველი და ბოლშევიკები

ბოლშევიკებმა საქართველოში შოთას იუბილემ მოაწვეს. ამ დღისათვის საბჭოთა კავშირის ყველა კუთხიდან წარმომადგენლები მოიპატრონეს და ზეიმი გამოატეს. ამ ზეიმზე გამოდიოდნენ, როგორც უცხო, ისე ქართველი მწერლები და ყველანი თავიანთ სიტყვებს იწყებდნენ და ათავებდნენ «დიდი სტალინის» ქება-დიდებას. იბადებოდა საკითხი: შოთას, თუ სტალინის ხსოვნის პატივსაცემად ხდება ეს ზეიმი? სტალინის გენიოსობაზე და რაინდობაზე მეტი იყო ლაპარაკი, ვიდრე თვით იუბილარის გენიოსობაზე და მისი გმირების რაინდობაზე. რუსთაველს უბრალო გენიოსად იხსენებდნენ, სტალინი კი ყველა ერთად ევაკუა უდიდეს გენიოსად ასახვებდნენ. თფილისიდან, თუ გორიდან კრუკელის დიქტატორს მწერლები დეპეშებით ლეკვებზე და პოემებზე უგზავნიდნენ. სრული შობებულება რჩებოდა, რომ, როგორც ჩვეულებრივია, ამ ზეიმსაც წინასწარ ქონდა მიზნად დასახული სტალინზე რაც შეიძლება მეტი ელაპარაკა და მისი ავტორიტეტი ძალზე გაეზარდა.

ქართველი ხალხი კი ბევრს იმიდგან, რაც იტყვა, ან დაიწერა შოთას და მის ნაწარმოებებს შესახებ მათ 750 წლის თავზე, დიდის ინტერესით მოისმენ-მოიგონებდა, თუ გაეცნობოდა. შეიძლება ქართველ ხალხსათვის არასოდეს წინეთ, საუკუნეების გაწვრივ, არ ყოფილა ისე საჭირო შოთას უკვდავი იდეების პოპულარიზაცია და ყოველდღიურ ცხოვრებაში მათი ხელმძღვანელობა, როგორც ეს დღეს არის.

რუსთაველი უგალობდა ადამიანის ორ უდიდეს და უმშვენიერეს გრძობას — სიყვარულს და მეგობრობას. შოთას გმირების ძლიერ სიყვარულს თან სდევს რაინდული მეგობრობა, რაინდული მეგობრობის ფუძეა კი უმწიკვლო სიყვარული და თავდადება. სიყვარულის და მეგობრობის იდეა შემოსილია უმაღლესი მორალით. სიმართლე, გულმართლობა, სამართლიანობა, პატიოსნება, კეთილშობილება, გულწრფელობა, პირდაპირობა, მორალური სიწმინდე, ერთგულება, ნდობა და ძმობა — არა ამოძრავებს «ვეფხისტყაოსანის» გმირებს. ყველა ამ გმირებში ლაპარაკობს ადამიანის თავისუფალი გული და თავისუფალი სინიძისი. ამ მხრივ შოთა რუსთაველი უდიდესი მორალისტი. მაგრამ ის არის მორალისტი, არა უმოქმედო და პასიური, არამედ უაღრესად მებრძოლი და აქტიური.

შოთას გმირები მდიდარი არიან გრძობებით და ნებუნდებით და ამ თვისებებშიდან გამომდინარეობს მათი ვაჟკაცობა და რაინდობა. შოთას გმირების კულტი ცხოვრებაში ბრძოლა.

შოთა რუსთაველის ცხოვრების და მის მიერ «ვეფხისტყაოსანის» დაწერის შემდეგ შეიძლება ვთქვათ, რომ შოთას განმავლობაში ქართველი ერი ბევრჯერ ყოფილა მეტად მიძინე მდგომარეობაში და დიდი ვასაჟირი უნახავს: მას არა ერთხელ შემოსევიათ მონღოლები ურდოები, იგი დაუპყრია ხან სპარსელებს და ხან ოსმალებს, ასწლებ მეტი საქართველო რუსეთის თვითმპყრობლობის უღლის ქვეშ ყოფილა და ყველა ამ უბედურებათა გამო ქართველი ხალხი ხშირად იტანჯებოდა, როგორც სოციალურად, ისე პოლიტიკურად. ხშირად მისი კულტურული განვითარება ფერხდებოდა და ის ხშირად ერთ წერტილზე იყინებოდა. მაგრამ არც სპარსელებს, არც ოსმალებს და არც მეფეების რუსეთს არ მოუწადინებია ქართველი ერის სულს და მორალის ისე ძირიანად შეცვლა და გადაგვარება, როგორც ამას დღეს რუსული ბოლშევიზმი შეება.

რუსული ბოლშევიზმი ხმლის და ძალადობის საშუალებით ცდილობს თავს მოახვიოს მის მიერ დაპყრობილ ერებს ისეთი სოციალური წყობილება, თუ აზროვნება, რომელიც სრულიად არ ეგუება ამ ერთად არც წარსულ და არც აწმყო ცხოვრებას.

ერთბა მიერ საუკუნოების განმავლობაში გამოუმუშავებელი და უშთისებელი შეხედულება ცხოვრებაზე და ადამიანთა შორის ურთიერთ დამოკიდებულებაზე ბოლშევიკებმა ბურჟუაზიულ აზროვნებას და მორალს გამოაცხადეს. ყველასათვის ცხოვრების ერთნაირი წესი შემოიღეს, ერთი «ეთიკა» დააწესეს და ამას პროლეტარული მორალი უწოდეს. ყველამ ამ მორალის გზით უნდა იაროს და მით იხელმძღვანელოს.

ბოლშევიკების მორალით, განსახლურულ მიზნის მისაღწევად, სიყვარულზე უნდა ელაპარაკოდეთ თვალმაქურათ, ყველას ვაჩვენებდით თავს მეგობრად და ამ გზით ვტყობილობდით მათ ფარულ, თუ ღია გრძობებს და აზრებს; როცა ამა თუ იმ მიზნისათვის ეს საჭიროა, მეგობარმა უნდა გასცეს და გასწიროს მეგობარი და მისი საყვარელი ადამიანი. მეგობრისადმი უმწიკვლო სიყვარული და თავდადება კომუნისტებისათვის არ არსებობს. სიმართლე, გულმართლობა, პატიოსნება, გულწრფელობა და პირდაპირობა ბოლშევიკებისათვის ბურჟუაზიული გამოგონება, მათთვის საეგებიტ მისაღები და აუცილებელია მიმართო ტყუილს, სიცრუეს, ორპირობას, მოიგონა და შესთხვა ბევრი რამ, იყო არა პირდაპირი, არა გულწრფელი, არა კე-

თილშობილი, თუ ყველაფერი ეს კი გამოდგება საშუალებათ მოწინააღმდეგის სახელის გასატყობად და დასამარცხებლად. მშობლები შეილებს არ უნდა ზოგადდეს, შეილები დედ მამას არ უნდა ერთდებოდეს, ძმა ძმას, მეგობარი მეგობარს, სატრფო სატრფოს გასცემს და გასწიროს. ბოლშევიკური «მორალი» შეუძლებლად ხდის არსებობდეს რუსთაველი ურწმუნო სიყვარული და თავდადება, მისი რაინდული მეგობრობა, ერთგულება, პირდაპირობა, ნდობა და კეთილშობილება.

შოთას უყვარს ადამიანი და აზრი მისი თავისუფალი. ბოლშევიკები კი თავისუფალ აზრისათვის ადამიანებს ათასობით თავებს აგდებენ. შოთა რუსთაველი უაღრესად პუნანტურია. ბოლშევიკებს კი პუნანტრობასთან საერთო არაფერი აქვთ. ბოლშევიზმის შეხედულება ადამიანთა შორის ერთ მანეთთან დამოკიდებულებაზე რუსთაველის სრული უარისყოფა და ამორალიზმის ნამდვილი აპოლოგიაა. რუსთაველიც მათ ამორალურ შეხედულებას, თუ მოქმედებას სასტიკად გმობს და ებრძვის.

მაშ, რატომ არის, რომ ბოლშევიკები ასე გულმოდგინედ აწყობენ შოთას 750 წლის თავს?

ერთი, მიტომ, რომ მათ უნდოდათ ამ ზეიმით ესარგებლათ და რუსთაველის გვერდით დაესვათ და ექოთ-ვიდებოდათ არა მხოლოდ მთელი ქვეყნის ხალხთა ბელადი სტალინი, არამედ საქართველოს ჩეიკისტი ბერიაც. მეორეს მხრივ ბოლშევიკებისათვის ეს ცხადი შეიქნა, რომ ქართველი ერის მიერ, საუკუნოების გასწვრივ, ცხოვრებაზე შემუშავებული შეხედულებების და მისი ადათების ასე ადვილად გარდაქმნა და გადაკეთება ადვილი საქმე არ გამოდგება. ბოლშევიკებმა ეშმაკურ ხერხს მიმართეს: თავისი ცრუ აზრები რომ ქართველ ხალხსათვის მოხერხებულად შეეპარებინათ, უკვდავი, ძალზე პოპულარული და ყველა მიერ თავგანცემული ერთგული მწერალი შოთა რუსთაველი თავისათ გამოაცხადეს და ის დიდი ქაინანტრობით შეამკეს. თითქოს ამით რუსთაველის და კომუნისტების აზრთა შორის ერთიგობის სახის გასმა შეიძლებოდა.

მაგრამ ქართველ ხალხში რომ შოთას აუარებელი თქმულებები და აფორიზმები ტრიალებს, რომელნიც ბოლშევიკების ყოველდღიურ საქმიანობას გმობენ და აძაგებენ.

თუ ბოლშევიკებისათვის სიმართლე და სამართლიანობა არ არსებობს, რუსთაველის შემეცნებით, წინააღმდეგ, ყოველივე საქვეყნო საქმე, ყოველი ბრძოლა და იდელებისათვის თავგამოდება გულსხმობს სიმართლის უმაღლეს შეგრძობას.

შოთასთვის სიმართლე და სამართლიანობა წყაროა ბედნიერი ცხოვრებისა, სიცრუე და ორპირობა კი ყოველთვის ბოროტებას წარმოშობს, აკის ამბობს: «ქმნა მართლისა სამართლისა ხესა შეიქმს ხმელსა ნედლობა», ... «თავი სიცრუე ყოვლისა უბედობისა, ვკვამობ კაცსა უაუგოსა, ცრუსა და დალატიანსა». ანდა კიდევ — «სიცრუე და ორპირობა აწებებს ხორცსა მერმე სულსა».

ბოლშევიკების ყოველდღიურ ბოროტმოქმედებას და უშეგავსო საქმეებს რუსთაველის სიტყვები შესაფერისად კიცხავენ და ქართველ ხალხს აიძულებენ: «უმეგავსო საქმე ყოველი დივერსიონი», «ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელია».

ესლა ბოლშევიკები ცდილობენ მათი ბოროტი საქმიანობით გამოწვეული საშინელი სულსკვეთება და ტყვეობები ქართველი ხალხისა შეანდონ და გააქარწყლონ ჩვენი დიდი მწერლების იუბილეთების მოწყობით და მათ გარშემო ძალზე ახმაურებენ.

როგორც შოთა რუსთაველის, ისე ილია ჭავჭავაძის იუბილემ საქართველოში წინ უძღოდა დიდი დაზარებები. და ამ მხეცური მოქმედებით გამოწვეული ქართველთა გლოვა-ტირილი ბოლშევიკებს ესლა სურთ ჩაქრონ სახეიშო დღესასწაულებით. მაგრამ ამაო ცდაა. მათი დღევანდელი დივერსიებით ბოლშევიკები ვერავის მოატყუებენ და თავლებს ვერ აუხვევენ. ასეთი დივერსიებით ისინი მიზანს ვერ მიაღწევენ. ამდენი ტანჯვა და გასასპირი ასე ადვილად არ ქრება და არ იგიწყება.

ტანჯვა-წვალებას და ნაძრახ სიცოცხლეს ქართველი ერი წარსულში არასოდეს არ ურიგდებოდა და მუდამ შოთას სიტყვებს გაიძახოდა: «სჯობს სიცოცხლესა ნაძრახსა სიცვლილი სახელოვანი», და დღესაც გაისმის მისი გამამხნეველი შემოძახილი: «ხამს თუ კაცი არ შეუდრეკეს, ქირს მიუხდეს მამაკურად», ... «ქირსა შინა გამაგრება ასე უნდა, ვით ქითიკირსა».

დღეს ქართველი ერი მართლა დიდ გასაპირს განიცდის, მაგრამ ის ტარიელით გმირულად იბრძვის თავის ნეტან-დარეჯანის, პატარა საქართველოს ქაჯ-ბოლშევიკების და საბჭოთა რუსეთის ტყვეობისაგან დასახსნელად. და როცა საქართველო თავისუფალი და ქართველი ხალხი ძაძებ მოხსნის ვახდება, მაშინ ჩვენი ერთგული დიდი მწერლების და პოეტების იუბილეთ მართლა შესაფერისი სახეიშო სულსკვეთებით შეგუელ იქნება.

შოთა რუსთაველი

ვინ მოიხიდას შენგებით შორეულ ქაშთა ციალი, ჩვენი სამშობლოს დიდება, ჩვენი დროშათა ფრიალი! შევიდ საუკუნის მანძილზე ბედის უსახლრო ტრიალი, — ვით ოკეანე მღელვარე, ზღვათა ზათქი და გრიალი!

ყინისგან დაზრულ ყვავილის ფიქრმა წაშალა ხსენება, თამარის ოქროს ხანიდან ძლივით გამოჰკრთის შენგება! შოთას დიდი ძახილი, შოთას ფიქრი და ჩვენება, — სიცოცხლის მაღალ კვარცხლბეკზე გვირგვინათ დაეშენება!

მაღლიდან მნათობთ ტარება ვეფხის ტყაოსნის მგენია, სამშობლოს ცა და ხმელეთზე მისი შუქი გადმოფენია! რუსთაველის პაზრი, პანგები ცხოვრებით მოხადენია, — ქართველი ერის ხსენება, ქართველი ერის გენია!

როს საქართველოს თავს აწვეს მოდენილ მტერთა ბროვანი, ქართველი მაინც ზეიმობს, გადუფანტია გლოვანი! შოთას დღეობა ამხნევეს, ერის ბრძოლა და ლტოლვანი: — «სჯობს სიცოცხლესა ნაზრახსა, სიცვლილი სახელოვანი!»

ღრუბლით მოსილ დღის სივრცეში ლომი დაჰქრის მთა და ველათ! ტარიელი სატრფოს უხმობს სიყვარულის დასახსნელად, და ნესტანი ქაჯეთს ებრძვის თვით საქვეყნო ფიქრთა მცველათ, — ტყვე, ვით ვეფხი მეომარი, ბოროტების დასახსნეველათ!

სიყვარულმა გამოჰყვდა თვით ნესტანის მტკიცე გული, სატრფოსათვის თავდადება და სამშობლოს სასახურნი, ვით ნაკადი კლდის ნაპარალში მოხადვარდე, მორაული, მისი სახე, მისი საქმე, — შიური და რაინდული!

და ნესტანის ბედის მხსნელათ გარს შეჰპოვება გმირთა დასი, ავთანდილი წინ მიუძღვის, ვით ბრძენი და, ვით მამაცი! და ასმით ერთგულებით უებარი დედაკაცი! — ფატმანობა საჭიროა, თუ საქვეყნო ჰქონდეს ფასი!

სიყვარულმა ზვირთი დასძრა, სიყვარულმა კშვა გმირები, თინათინის დავალებამ — ავთანდილის ძლივის ხმები! გულმა გული იგრძო უმალ, ფიქრმა ფიქრი გასაგები, — და დიადი მეგობრობა — სიყვარულით ნაბძანები!

გარდუვალ ქაშთა ძახილში ყოფნის ჩამოკრეს ზარები! ტარიელ, ფრიდონ, ავთანდილი: დაჰრეგვს ციხის ქარები! ზეზე წამოდგა ნესტანი, ბოროტში განატარები, თავისუფლება ერისა — ნესტანის სახის ტარებით!

თამარის ხედვა შუქსა პფენს, ვით თინათინის მზეობა! საქმე მეფისა თამარის, — ნესტან-დარეჯნის მხნეობა! ერის წყობაში, მოვლაში, ქალის სიმტკიცე, მძღეობა, — შოთას გზები და ფიქრები, შოთას სიბრძნე და ზნეობა!

ვეფხის ტყაოსანს, ტარიელს, ბევრი გადახდა ომები, სამშობლოს მოსაპოვებლათ ნესტან-დარეჯნის ზომები! გადაიშალა ცხოვრების ზღვა ხშირად მოსაგონები — «მეივ გლოხათა საქურულე, ათავისუფლე მონები!»

შორით დაიძრა მნათობი, ჩვენი ცხოვრების ჩვენება, ვეფხის ტყაოსნის ძახილი, ვეფხის ტყაოსნის მშვენება! შოთას პაზრი და პანგები, შოთას დიდი ხსენება, — სიცოცხლის მაღალ კვარცხლბეკზე გვირგვინათ დაეშენება!

ი ბ რ ი შ ე ბ ი

ბერის ცნობილი იურიდიული ბრძოლის მეთაურობის წინააღმდეგ არ დარჩა მხად მდღაღმდეგ-ლისა. მას გამოეხიზა მისი და მისი გარეგანი ხასიათი. მან მიუთითა სტალინს მთავარი მტერებისაკენ. ჟორდანის მეთაურობით, რომელიც მოლოტოვთან უკომოში და აბრეგებენ ბედნიერ საქართველოს. ეს მითითება საქმარისი იყო, რომ "უმაღლეს საბჭოს" უდაბლეს წევრთა ყრილობაზე კრემლის პეტერბურგელ აგენტს ჟორდანს და ესვა იგივე საკითხი, გაეფართოებია და დაეახელებია ის ქვეყანა, სადაც ეს მტერი ნომერი პირველი მინადრობს. მას მიუბნა მთავრობის თავმჯდომარე მოლოტოვი და აღუქვა მთავრობის წინაშე "ზომების მიღება". მათი განცხადებით, მტერნი "რუსნი და არა-რუსნი" დაბანაკებულან საფრანგეთში, შეუდგენიათ ტერორისტული და სადივერსიო ორგანიზაციები და გადააქვეთ ეს თავისი მოქმედება საბჭოთა ტერიტორიაზე. მოლოტოვმა დაასახელა თავისი საგარეო მინისტრი ლიტვინოვი, რომელიც მოითხოვს საფრანგეთის ხელისუფლებისაკენ "მტერთა" ალაგმვას.

ცხადია, ამ ორ საჯარო გამოლაშქრებას მოყვება მესამე, არა საჯარო, დიპლომატიური გამოლაშქრება, ცდა სტუმართმოყვარე ლიბერალური საფრანგეთი გადააქციონ მოსკოვის განაკრებ ტერიტორიათ, სტალინის სისხლიანი დირექტივების ასპარეზით, მუქარა სრულიად უნიდაგო, რაც ახასიათებს მხოლოდ მის ავტორებს. ესენი ისე შეპყრობილი არიან პანიკით, იმდენად დაბნევილნი დავთარი, რომ პარიზი თავის ვასალთ წარმოუდგენიათ. მათ ვერაფერი საშუალებით ვერ მოსპვენ საბჭოთა ხალხების უპატივობას, ვერ ჩაქვს მათში ადამიანური აზრი და გრძობა, ვერ შეარჩიებს მათ ძალმომრეობას და გამოვლილი მოტივებით ახლა ამ ხალხთა რბევას საქმეში დასახმარებლად საფრანგეთს ეპატივებინან! დასაღუპავთ გამხადებულთ იუპიტერი პირველ ყოვლისა გონებას უკარგავს. რასაკვირვლია, არიან ფრანგები, რომელნიც მზათ არიან ეს როლი შესასრულებინ; მოსკოვის აქაური ავანტიურა, მის მიერ დაპირებული მოჯამაგირენი ქაშენის და ტორენის მეთაურობით ყოველ ცისმარადღეს ოფის ღვრიან რამენიარათ შეეწიონ კრემლს ხალხთა რბევაში. სამაგიეროთ აღებულ ალაფშიაც წილი უდევთ და ამ ბედნიერებით შეზარხმებულნი ერთთ მიცევავენ, მიიმდრიან. მაგრამ მადლობა ღმერთს ეს უცხო ტახტის მოტრფილენი საფრანგეთის მატონათ არ გახდომიან, ფრანგთა ერთ თავის შინაშე ვერ გაუხდიათ, მეოფე კოვლი და ჩეკა ჯერ კიდევ ვერ დაუარსებიათ და ხალხის ქონება და თავისუფლება თავის განუკითხავ განკარგულებაში ვერ მოუქცევიან. ეს არ არის და არასოდეს არ იქნება.

ვინ "რუსებზე და არარუსებზე" მოთქვამენ უდა-

ნოვ-მოლოტოვი? რუსი ლიბერალური მილიტარის მეთაურობით კარგა ხანია წამოჩაჩილი არიან, ოღონდ რუსეთი არ დაინგრას და სტალინი ღმერთმა აცოცხლოსო. ესენი არასოდეს ბრძოლას არ ეწეოდენ და არ ეწევიან, პირიქით რაც შეიძლება ხელს უწყობენ ლიტვინოვს და მას ხურგს უმაგრებენ ყველა გამოვლასში, ხოლო საშინაო პოლიტიკაში ხან დახან კრძალვით შეკადრებენ მგობრულ შენიშვნებს. რუსის მენშევიკები კარგა ხანია, თავიდანვე გაშტერებულნი ბოლშევიკებს თვალში შესციქვიან, რომ არაფერი წამოცდენ მათი საწყენი და შეურიგებლობით არ ჩამოართვან. ისინი იმყოფებიან შეუჩერებელ კანკალში, არ დავიღუპოთ, რეგულირება რუსეთში არ მოხდესო. სტალინი მათი ერთადერთი დასაყრდენი ფუძეა, საიდანაც იწყება "სოციალისტური ამშევიკობა" და თავიდანვე აღრქე ტარიატის გამარჯვება". ამათ მხარს უმშევიკებენ ნაშთი სოციალისტ-რეგულირებელთა დიდი გემისა, სულ მცირე გამოვლასით. ასე რომ ამ მხრით კრემლის დღევანდელი უზრუნველყოფილია; ისინი მის საბანაროში ბელურასაც ვერ ადრენენ. ამათ შესახებ ლაპარაკობდა მოლოტოვი? რასაკვირვლია არა; ესენი ანგარიშში რა ჩასადგენია, დაწოლილს არავინ იხსენიებს. შეიძლება სახეში აქვთ მემარჯვენე რუსები, "სამხედრო კავშირი", რომელმაც თავი "ისახელა" თავისი უმწიბრით, შინაგანი არევე დარევეთ, თავისი დიდი სურვილი და დატაკი საქმიანობით. ამ უიდაჯო მეთოდით მოფარეთი ფურთოთ ორჯერ მოსტაცეს მეთაური, გახვიან პრაფიკაციის დაუხსნელ ქსელში; ჭამამის მაძიებელნი ერთმეორეს გროვებზე ყიდიან, ერთი სიტყვით არა შეჯდა მწყერი ხესა, არ იყო გვარი მისი. ეს არც ვასაკვირალია, სამხედრო პირნი, პოლიტიკაში უცნობნი, კონსპირაციონი და ბრძოლაში გამოცდილნი, ჩველთა უფროსის ბრძანების ასრულებინ და უმცროსზე ბატონობის, ახლა თავისი ბუღიდან გადმოვარდნილი და უჩვეულ ბუღეში დასკუბებულნი, უპატრონოთ, უბატონოთ, თავისი ამა-რა... არა ამთვან ვერ გამოვა ის რაც მათში არ ყრია; მათი მოწოდება ამენთ ეკლესიები და ილ-ცენ, ვიკშინი კრემლისგანა. მოსკოვი დასაცავი ამათ ტერორისაზე? პირიქით, ესენია დასაცავი მოსკოვის ტერორისაგან და თუ დიპლომატიური ნაბიჯია საქირო—ეს საფრანგეთმა უნდა გადადგას მოსკოვში, თავი დაანებონ ამ საწყალ ხალხს, ნუ იპარავენ მათ ღენერლებს. კრემლმა ძალიან კარგათ დიდა, რომ ამათ აქვთ მხოლოდ მად ბატონობის, იციან სურვილი ძველი დიდების აღდგენის. ხოლო აჯა კი მცირე. მათი საშუალებანი კატას აკვიდება. წასულის შვილი, წასულს ეკუთვნიან. გედის სიმღერა დიდი ხანია ნათქვამი აქვთ.

ვინდა არიან ამ მოლოტოვის "არა-რუსები"? ეს უკვე დასახელა ბერიამ. ვინ იქნება თუ არა ჩვენი ნაციონალური მოძრაობის მეთაური და მებრძოლი, გადმოხვეწილი ნაციონალური მთავრობა და მისი ირგვლივ შემოკრებილი ქართველი პატრიოტები.

მათ ხელთ უჭერიათ დროშა დამოუკიდებელი საქართველოს, ისინი ხელს უწყობენ ყველა ჩაგრულ ერთ ერთთ დაიხმებენ და ერთათ ბრძოლისთვის. აი ეს დროშა კი უწვევლათ აფრთხობს კრემლს. აქ კი ხედვენ რეალურ საშიშროებას; იციან რომ მოვალე ამ დროშას ეკუთვნიან. ჩვენს მიმართ ჩადენილი დანაშაულობანი მათ არ ასვენებს, ცოცხა აძახებს და ატოვებს. ბერიას დაფრთხობის ტრუქცია, მოლოტოვის მიერ მოსკოვის და სიბნელის დადაქვევლი, გამოწვეული ქართველი ერის გაუტეტლობით, მისი რწმენით რომ კრემლის საშინელი ძალადობა დაინგრევა და განთიადი ამობრწყინდება. ბერია-მოლოტოვის მოკლე უკუთი, საქმარისია დროშა უცხოეთში დაეშვას, მედროშენი (ქორდანი და კამა). დავენ, დავარდენ, მოისპონ, რომ საქართველო ჩადგეს მოსკოვის რიგში და სიბნელისინათლეთ მიიღოს. ტყუილი იმედია, დროშა იქაურია, ის კიდია თვითული ქართველის გულში და აქ ჩვენ მას მხოლოდ საჯაროთ ვშლით. ტერორი—ეს ბოლშევიკების ხელობაა, ეს მათ მოკითხეთ; მთელი საბჭოთა იმპერია, კიდის კიდემდე, სისხლით ირწყვება, საშინელი ტერორი დაინაგრდება შეუჩერებლათ ყველა ხალხში და ამავე დროს ეს ტერორისტები გამოღმა გვედავებიან! მათ წინააღმდეგ ერთი ტერორისტული აქტი არ სჩანს; მათ რიგებიდან თუ ვინმე დავცა—დავცა მათივე ტყუილი და ეს უპირისპილენი სხვის ბანაკში მათივენი—აი ტერორისტები!

არა ეს ხერხი ვერ გასჭრის, ეს მახე მსხვერპლს ვერ დაიჭერს, მისი სახელდახლოთ შეთხზვა და გამოგონება აშკარაა. ისინი ვინც თავის ამხანაგებს უგონებენ ტყუილ დანაშაულთ, რა ვასაკვირალია ჩვენ გამოვიგონონ. მაგრამ აქ ამ ქორის სინამდვილე გასაღება შეუძლებელია. ნამდვილათ კი მათ აწინებებს ჩვენი დროშა, ჩვენი პოლიტიკური მიმდინარეობა და მის ჩამოსახსნელათ მიმართავენ იმავე საშუალებას, რომელსაც მიმართავენ თავის საბრძანებელში. საფრანგეთი კი არ არის და ვერ იქნება მათი საბრძანებელი. აქ შევობს კანონი და თავისუფლება. იქ კი სტალინი ბერიას ქვიდი და ჩეკისტის ტყვია. დიპლომატიური იერიში ვაწვირულია.

ჩვენთან ბრძოლაში მოსკოვი საფრანგეთს მოკავშირეთ ვერ იშვავს. მას დარჩენია თავი ინუგუმოს იმ მოკავშირით, რომელიც მას ჩვენს ემიგრაციაში აღმოაჩნდა. ბერიას იერიშებს იქიდან დაერთო ფაკვაზის იერიშები აქედან და ორივე ერთათ, ერთ სულთანა ურტყამენ ერთ და იმავე მებრძოლთა ბანაკს. მართალია ეს მოკავშირე ვერაზონ ჩათლახს ხალხია, საქმის და ბრძოლის გეგმათ იმდენი, რამდენიც მარჯვენა რუსთა ბანაკის ძველ ჩინოვნიკებს. მაგრამ მათი მიზანი მაინც აშკარა და ნათელია—ჩამოსხნან საქართველოს დროშა, მისი მატარებელი ნაციონალური წარმომადგენლობა, დაუკარგონ მას პრეტენი და გავლენა და მათ ხელი შეუწყონ ჩვენი საქმის ლიკვიდაციას უცხოეთში, რაც ვერ შესძლეს მოსკოვებელმა დიპლომატიურ გზით,

ბამატის მოჯამაგირენი ლამიან გააყეთონ დეკლეთურათ. ამათი შრახვანი კიდევ უფრო შორს მიიღის; დაანგრეთ ზიანები ერთი ქართველი პატრიოტული ფორტი, გადაგვიღონ ვარე ჩვენი სამხრეთი მეზობლები და ასე მიგვედნონ ჩრდილოეთით მოსკოვისაკენ—ამათი სულსკვეთება; ეს არის განმეორება წინადადი ამებების, ჩადენილი ძველთ გამძვარი ფეოდალების, ახლთ ქართველი ბოლშევიკების მიერ. მართალია ბამატ-ავალიშვილ-ამირჯიბის პოლიტიკური ბრძოლა არასოდეს არავის უნახავს და ახლა ამ უცხოეთში რანაირათ გადაიქცეოდენ ეს ყოჩნები არწივებთ. თავს ახლათ ვერ ვინ იშობს. მაგრამ ბერია-მოლოტოვის მიმქრალ ცეცხლში ერთი მუგუზალიც აკვამლდება და შესაფერი ღირებულებაც ეძლევა. იქაური და აქაური იერიშები წყალწარებულთა ხელმოსაყვინ ხავსია. ისტორიის განაჩენს ვერავინ შეაბრუნებს. მისი რისხვა თავის დასტრიალებს მოსკოვის მედროვეთ და მათ დამხმარეთა დამხმარეთ.

ზ ო მ ი რ ა მ

ბამატმა კვლავ ალაღა ბაგენი თვისნი. ჯერ იბრძოდენ მისთვის და მის მიერ წასროლი იქნა; დადების დასაცავად მისი ერდგული ქართველი. ახლა თვითონ იწება სიტყვის თქმა და როგორც ვერსვენის მოლათა უტყუე—დაიწყო მოკრძლენით: "უხალისოთ და ფრიალ უხალისოთ უბრუნდებით ჩვენ ამ უმადურ თემასა... რასაკვირვლია! ამა რაში ვეადრება ასეთ დიდებულ გვანს ასეთ დავაში ჩამოვყავ! მან ხომ სთქვა ერთხელ—მორჩა და გათავდა! ის ხომ ახლად გადალესტანებული ვლ. ახმეტელის მოწმობით (დიდი პატრიოტა თავის ქვეყნის, წრფელი პატრიოტი კავკასიის დამოუკიდებლობის და კავკასიის ხალხთა სოლიდარობის)!

ჩვენ, რა თქმა უნდა, ვრავლი გვაქვს იმის წინააღმდეგ, რომ ამმეტელმა ბამატი აქოს. რენეგატმა რენეგატი მონახა—ეს არც ვასაკვირია. ერთ დროს, და არც ისე დიდი ხანია მას შემდეგ, ხომ ბამატიც სოციალისტება და მისი "დამოუკიდებელ სოციალისტების" სახელით ჩვენში მოსულ უცხოეთის სოც. დელეგაციას სოციალისტზე ფიციცებოდა და მსოფლიო ბურჟუაზიის განადგურებას წარდგენდა. ახლა მას თავი მთელი კავკასიის დღურთ პირმოუდგენია და მისი სახლებების მოწვესიგებას შეუდგა. მან არ იკმარა რომ საქართველოს და ოსმალეთს შორის თავის პრაფიკაციული გამოსვლით უკვე ისროლა თვლი გაუგებრობისა და უნდობლობისა. ახლა ახერბაიჯანს მისდგა და მას და სპარსეთს შორის მიტრბობის ვაჩაღებას შეუდგა. ჩვენ—სწერს იგი—მიგმართავთ ახერბაიჯანელებს აზრს, რომ ალაგმონ ისინი. ვინც ასეთი მჩატე აზრით ლამობდა არაქსზე გადასტომას და თავისი გაუმადლარი მადათვისინამდე და იქითაც დაეაქონდაო. რასაკვირვლია, ახერბაიჯანს არას დროს არ დაუყენებია საკითხი სპარსეთის პროვინციისა არც დამოუკიდებლობის დროს და არც შემდეგ. არც წაურთმეგია სპარსეთს ახერბაიჯანისთვის რამე, როგორც ჩვენ გეიქნა ეს ოსმალეთმა. არას დროს იქ არ მდგარა ასეთი საკითხი და თუ ახლა მას აყენებს ბამატი, მიზანი აშკარაა: საქართველო-ოსმალეთს შორის უკვე შექმნა გაუგებრობა, ახლა ახერბაიჯან სპარსეთს

რ უ ს თ ი ა შ ე ლ ი

1. რუსთაველის შემდეგ განვლო 750 წელი და ამ დიდების განმავლობაში არ აღმოჩენილა არავი თარი მატინა, რომელიც ეხებოდეს ამ უდიდეს მგოსანს და შეიცავდეს მის რამე ბიოგრაფიულ ცნობას. ჩვენ არ ვიცით მისი წარმოშობის, აღზრდის, განათლების, ცხოვრების და მუშაობის შესახებ. დაგვრჩა მხოლოდ ერთი წყარო, ერთი დოკუმენტი. რასაც უნდა მივმართოთ და გამოვიყენოთ პოეტის ნამდვილი სურათის აღსადგენათ. ეს წყაროა მისი შემოქმედება, მისი ვეფხისტ ტყალისანი. ამ პოემაში იხატება ავტორი, მასშია ჩაქსრვილი მისი სული და გული, მისი ჭკვა და ცოდნა, მისი მიმართულება; მთელი მისი სახეობა. ამ შრომის მიგნებულათ გაშიფრვა, გულდასმით შესწავლა და გამოკვლევა უუქვლია მოგვეცემს ვასადებს ბერი ბნელით მოცული საკითხების. ამ წერილში ჩვენ გავსურს შეგვხობ ზოგ ამ საკითხებთაგანს და მით მივაქციოთ საზოგადოების ყურადღება ამ დიდ პრობლემა-საკენ.

რა საზოგადოებაში, რა ატმოსფერაში ტრიალებდა პოეტი, ვისან ქნადა კავშირი, ვის ეგმონებდას უფარდებდა თავის შემოქმედებას? ამის პასუხს ჩვენ გხვდებით პოემის წინასიტყვაობაში. აქ აშკარათ სჩანს პოეტის საზოგადოება. ის პირდაპირ სწერს რომ თხზავს თამარ მეფის საქებათ, მას წინვართ დაუწერია ლექსები ამავე საგანზე, სწერს დავალებით, სხვების მოთხრობით. ყოყოფილია ისეთი წრე, რომელიც ელოფენება ადასებდა, მფარველობდა, ნიჭიერ მწერალთ ეძებდა და სამუშაოთ გამოყავდა. სად იმყოფებოდა ასეთი წრე? თუ გადავხედავთ სხვა ქვეყნების ისტორიას, დავინახავთ რომ ასეთი წრე ლიტერატურის მოყვარულთა, მწერალთა და მკითხველთა შეიძლება არ სებულიყო მხოლოდ ერთ ალავას, ერთ ცენტრში. საიდანაც ხელოვნების სხივი ფინიჭტობდა მთელ ერს. ეს ბუდეა მეფის სასახლე. ასეთი ცენტრი არ ჩნდება ყველა მეფის ირგვლივ, არც ყოველ დროში. ის ჩნდება მხოლოდ განსაკუთრებით ისტორიული გარემოებათა მეორებით, როცა ერთ თავს იყრის პოლიტიკურათ ერთი მეფის ირგვლივ, ქმნის მთლიან ნაციონალურ ერთეულს, ახალს ერთეულს ცხოვრებას. ასეთი მდგომარეობა შეიქმნა მკვ. საფრანგეთში მხოლოდ მე-16 საუკუნეში, როცა საბოლოათ დამარცხდა ფეოდალური დანაწილება და მეფენი ფრანსუა პირველი და პანტი მეორე დადებინ მეფეებთ მთელი ერისა. ამავე დროს სასახლეთი ირგვლივ თავს იყრია მწერლები, პოეტები, მთელი მწიგნი

ბარი საფრანგეთში. ვეგვე პროცესი ჩვენში ჩატარდა უფრო ადრე, რამოდენიმე საუკუნის წინ. დანაწილებული საქართველო ერთდებდა ჯერ კიდევ დავით აღმაშენებლის დროიდან, ხოლო თამარის ხანა მას საფუძვლი ავსრუვინებს. ჩვენში, სწორედ ისე როგორც გვიან საფრანგეთში, ამავე დროს იწყება პოემების და ოდების წერა, მეფეთა ქება, ჩნდება მთელი ახალი ლიტერატურა. პოლიტიკურ გავრთიანების გვერდით წარმოებს გონებრივი გავრთიანება. ლიტერატურული აღორძინება. და თუ შემდეგ საქართველო ისევ გადავარდა ფეოდალურ წყობილებაში, ეს აიხსნება არა ერთი შინგანი პროცესით, არამედ გარემო, ამ პროცესზე დამოუკიდებელი. ისტორიული ზვირთებით, მრავალჯერ ახიაში ამოვარდნილი ქარიშხლის ჩვენს ხალხზე დაბეჭდით, ჩვენი ქვეყნის დაქცევით. აქ ერის მთავარი ამოცანა გახდა არა კულტურა და პროგრესი, არამედ თავისი ფიზიკური არსებობის შენახვა. არც ერთ სხვა თანამედროვე ერს არ განუტყდა ამ გვარი ტრადიციული ბედი, არც ერთ ხელმეორეთ არ გადავარდნილა უკნის, არ უშეშა მერეთ დანაწილება და თავისი ისტორიის ხელახლათ დაწყება.

ამ ნაირათ, მეთორმეტე საუკუნეში მეფის სასახლე ხდება ხელოვნების ცენტრი, რომელიც იხიდავს თავისკენ ყველა ნიჭიერ და განათლებულ მოღვაწეთ. აქ ჩნდება პირველათ თამარ მეფის მფარველობით და მეთაურობით ლიტერატურათა და გონება მახვილთა სალონი, იმავე ზომის და მნიშვნელობის, როგორც დიდი ხნის შემდეგ აღორძინდა ვეროპის ქვეყნებში. ამ სალონი ანუ, ჩვენებურათ, დარბაზში იკრიბებოდენ პოეტები, მხატვრები, მწერლები, მოქანდაკენი, ხურათ მოძღვარნი; მათ სხდომებს და მსჯელობას ესწრებოდენ კარისკაცი და ქალნი, უმეტესად თვით თამარიც, იწონებდენ თუ იწუნებდენ სხვადასხვა ნაწარმოებებს. გამოქობდათ მსჯავრი—ერთი სიტყვით აქ ეს წრე იყო ხელოვნების სალონი. რა დამოკიდებულა შეიძლება იყოს ყოფილიყო რუსთაველი და ამ საზოგადოების შორის? თავისთავთ ცხადია, რომ პოეტი ამ ხალხს ვერ მიუჭვლიდა ისეთ აზრებს, ვერ ააქუნებდა სიმებს, რაიცა სრულიად არ უძღვებოდა მათ აზროვნებას, მათ გემოვნებას და გამოიწყვედა მათ აღმფოთებას. პოეტი ქმნის განცდით, შთაბეჭდილებათა გავლენით; ის რაც უფრო დიდია, გენიოსია, მით უფრო ემორჩილება ამ განცდის ბრძანებას. რუსთაველის განცდა გამოძინარეობდა აი ამ სალონიდან, იქ თავმოყრილი საზოგადოებრიდან; მის ბატონებულნი აზრებულა უნდა გამოდარიყო მისი აზრებულა და ეს მისთვის დაბეჭდებულა წარმტაცი

წყობილი სიტყვაობით. პოეტს და სალონს შორის სრული განებრივი ურთიერთობა და თანხმობა უნდა ყოფილიყო. ერთი სიტყვით, რუსთაველი იყო ლიტერატურული დარბაზის გამაჩინელი წევრი. შეიძლება მისი შევიც და აქუნებდა მის სიმებს.

რა კავშირი აქვს ამ სიმებს მისი დროის მდგომარეობას? არის ის წინადა ქართული თუ ამ ქართული ჩაქსოვილია სავაჭრობით აზრებულა? რუსთაველის ერთთ ერთი ავტორიტეტია სიბრძნე, მეცნიერება, ფილოსოფოსია. ის უბრუნდებდა დიდი ხნის დავიწყებულ კლასიციზმს და ცდილობდა აღადგინოს ელინური მსოფლხედველობა. ექვს გარეშე რომ ეს მიდრეკილება ახასიათებდა არა მარტო პოეტს, არამედ თამარის ეპოქას. სასახლის ლიტერატურულ საზოგადოებას. ეს სჩანს იქიდან, რომ ყველა ცნობილი მგოსნები, როგორც მკვ. შეგთელი და ჩახრუხაძე, ელინურ ავტორიტეტის ასწრებებს ამ ხალხს. რელიგიურ აზროვნებას საეკლესიო უკუვადავებს და კლასიკურზე აფუძნებს თავის პოემას. ფილოსოფოსთა შორის ის არსებებს მხოლოდ პლატონს. არის ეს სჩვენება შემთხვევითი. უცაბედათ გახსენდება და წამოსროლილი, თუ ის მას იცნობდა, მისი ნაწერი უკითხავს და მისგან ზოგა რამ უსესხებია? ამ საკითხის გამოსარკვევთ საქიროთა ორივე მწერლის საერთო აზრი. საერთო დოქტრინა იქნას გამოჩახული და მით მათი სულიერი ნათესაობა გამოცნობილი.

რუსთაველს და პლატონს აქვს ერთი ასეთი საერთო აზროვნება, ორივე აღიარებენ ერთ და იმავე პოლიტიკურ დოქტრინას. ვეფხისტ ტყალისის ეს მხარე მე გამოვარკვევ ჩემს ბროშურაში ამავე საგანზე, სადაც ვსწერდი: "პოეტის პოლიტიკური დოქტრინა ახალი იტინი, რეფორმებზე დამყარებულ ანუ მეტოგამეტე საუკუნის ტერმინოლოგიით რომ ექვავთ. განათლებული აბსოლიტიზმი... მისი იდეალია არა ყოველნაირი მეფე, არამედ მხოლოდ ისეთი რომელიც დარბაზს ენმარება, მონებს ასეთი თვისუფლება, სიმართლეს მისდევს—ერთი სიტყვით უმაღლესი კაცთმოყვარული თვისებებით დაჯილდოვებული". აი ეს პოლიტიკური დოქტრინა მსოფლიო ლიტერატურაში პირველათ წამოყენება პლატონმა თავის "პოლიტიკაში" და "კანონებში". ის აქ აღიარებს სიმბონის, მეცნიერების ბატონობას დაამინათა მართვა გამეგობაში. ის სწერს: "როგორც ექვიმი ჩვენ გვარჩენს თანახმა ჩვენი სურვილი ისა თუ მის წინააღმდეგ რკინით თუ ცეცხლით, სშირათ მძიმე ტიცილიტობით, ასევე მეფე მეცნიერებით ასრულებს თავის როლს, სწმენს სახელმწიფოს მისი ბედნიერებისათვის... ის იხსნის სახელმწიფოს მეცნი-

ერებით და სამართლით. სახელმწიფო რომ იყოს კარგათ მოწყობილი და განართული საქიროთა ფილოსოფოსნი გახდენ მეფეთ ან მეფენი გახდენ ფილოსოფოსნი" და სხ. და სხ. ამის ის დასმენ: ასეთი იდეალური მეფე ყველა წყობილებას სჯობს, მაგრამ ის იშვიათი მოვლენაა, ისევ კანონებს და სამართალს უნდა დაუბრუნდეთ და სახელმწიფო ვავაოთ მკვიდრ ნიდაგზოთ. აქ ის არჩევს სამ ფორმას: მარველობა არისტიკრატისი, მონარქია და დემოკრატისი.

პლატონის ეს პოლიტიკური მოძღვრება ეხება მთავარი წყარო პოლიტიკური მეცნიერების აღორძინების და განვითარებისა მთელ ევროპაში. ეს აზრი გადავიდა ვგრთვე სპარსულ ლიტერატურაში. საფრანგეთის ისტორიკოსების აზრით, მეტოგამეტე საუკუნის მოძღვრება განათლებულ მონარქიაზე სავსებით გამომდებელია პლატონის "პოლიტიკიდან". აქედან ცხადია, რომ რუსთაველის პოლიტიკური შეხედულებათა პლატონიდან მომდინარეობს. მეფის როლი ორივეს ერთნაირათ აქვს დახატული და წარმოდგენილი. ეს ერთფეოვება გატარებულია წერილ-მაღებშიაც. მაგალითად, პოეტი სრულიად არ იხსენიებს კანონს, კანონის უაღრესობას, მართლფოების და სამართლის კანონებზე დამყარებას. და ეს იმიტომ რომ კანონი ზღუდავს მეფეს, არ ანებებს აკეთოს კეთილი საქმე. პლატონს სწერს: "ძალა უნდა ეკუთვნოდეს არა კანონს, არამედ ბრძენ დემოხერტებულ მეფეს".

ისმება საკითხი: რატომ რუსთაველმა პლატონის სამართალური სისტემიდან ამოირჩია მისი ერთი თეორია—ბრძენი მეფე და არა სხვა რომელიმე შეხედულება? ცხადია რატომ, ის ამ თეორიის გამართლებას და განხორციელებას ხელდასავსა საქართველოში თამარ მეფის სახით. და ეს ესმოდა არა მარტო მას, არამედ მთელ მის თაობას. მაშინდელ მემატიანეთ, მთელ სპორიას და, წარმოადგინეთ, ჩვენც, ახლანდელ ქართველებს. თამარის მიერ დარბევა სახელმწიფო საქველმოქმედო დაწესებულებების, სადაც მთელი შემოსავლის ამ-თედი გაღაცემოდა, სკედელები დასჯის და ადამიანის გრჯილების დასახიჩრების მოსპობა და მრავალი სხვა იმ დროს გაუგონარი რეფორმა პოეტს აღწევდა უტყუარ საფუძველს მეფეებში ჩათვალა პლატონის მიერ მოწინებულ იდეალურ მეფეთ. რასაკვირვლია, ჩვენში ტახტზე მჯდარიყო ვინმე ვერავი დესპოტი, რომელიმე მეფე-ტირანი, ხალხის მტარჯველი და მდევარი, რუსთაველი ან არას დასაწყვედ ან თუ დასწერდა—ის არ აღმსავსებოდა მის ეფხისტ ტყალისს.

ამნაირათ, დამტკიცებულათ უნდა ჩათვალოს რუსთაველის მიერ საქართველოს სინამდვილეში გადატანა პლატონის პოლიტიკური მოძღვრების.

